

Evakuointikeskuksen perustaminen ja toiminnot

Psykososiaalisen tuen valtakunnallisen valmiuden koordinaattori

Katariina Halonen

Psykososiaalisen tuen osa-alueet

KÄYTÄNNÖN TUKI

- **Sosiaalityön tarpeenarvio**
- Perustarpeet
- Majoitus
- Muonitus
- Vaatteet
- **Neuvota ja ohjaus**
- **Hallinnollisjuridiset toimenpiteet**

PSYKOLOGINEN TUKI

- Rauhallisena pysymistä
- Reaktioiden sietämistä
- Empaattista, kuuntelevaa läsnäoloa
- Rauhoittavaa sanatonta (ja sanallista) viestintää
- Kriisityön jatkumo

SOSIAALINEN TUKI

- Yhteisöllinen tuki ja tukeminen
- Perheiden tukeminen
- Läheisverkoston tukeminen

Suuronnettomuustilanteen psykososiaalinen tuki

- Suuronnettomuudessa psykososiaalinen tuki ja palvelut ovat kattotermi toiminnalle, joka käynnistyy suuronnettomuuden tai muun järkyttävän tilanteen seurauksena.
- Työtehtävät pitävät sisällään
 - palvelutarpeen arvion
 - neuvonnan ja ohjauksen
 - hallinnollisjuridiset toimenpiteet
 - akuutin kriisityön, kuten esimerkiksi ihmisten kohtaamisen, turvallisuuden tunteen palauttamisen
 - majoituksesta ja perustarpeista huolehtiminen

Kuva: Petri Hietala

1

Alkuvaihe 24h

- * Hälytyksen vastaanottaminen
- * Viranomais-yhteistyön käynnistäminen
- * Tilannekuvan kokoaminen ja välittäminen
- * Resurssien kartoittaminen ja kokoaminen
- * Päätös toiminnasta
- * Alustava suunnitelma toiminnalle
- * **Esim kriisikeskuksen tai evakointikeskuksen perustaminen**
- * **Akuutti psykososiaalinen tuki**
 - Akuutti kriisityö
 - Hätämajoitus

2

Akuutti psykososiaalinen tuki

Ensimmäiset 0-3vrk

- * Tilannekuva
- * **Tiedonkeruu altistuksen asteista**
 - Äärimmäinen altistus
 - Vakava altistus
 - Huomattava altistus
 - Kohtalainen altistus
 - Vähäinen altistus
- * Psykososiaalisen tuen koordinointi
- * Eri toimintojen käynnistäminen ja niiden toiminnan ylläpito
- * Tiedottaminen tilanteesta ja tukitoimista

3

kriisityön vaihe

3-7 vrk- 1kk

- * Koordinointi kotikuntiin
- * Kriisityön organisointi ja aloittaminen:
 - yksilötapaamiset,
 - perhetapaamiset
 - yhteisöt ja ryhmät
- * Yhteisöllinen tuki
- * Jälkihoitosuunnitelma (esim PTSD seulonta)

4

Jälkihoito

1-3kk -> 2-5 vuotta

- * Jälkihoitosuunnitelma ja sen toteutus
- * Tiedottaminen
- * Vertaistuki
- * Terapiat

Suuronnettomuus ja häiriötilanteissa johtaminen edellyttää

- **Tietämystä jokaisen toimialan vastuista, rooleista, tehtävistä ja resursseista.**
- **Työntekijöistä huolehtiminen**
 - Johtajan tulee huolehtia etupainotteisesti oman ja henkilöstön toimintakyvyn ylläpidosta
- **Varautumista**
 - Tiedostaa yllätysten mahdollisuus ja varautua niihin
- **Organisoitua viestintää**
 - Sisäisen viestinnän suuren määrän takia tulisi olla yhteinen tilannekuva- ja etukäteen suunniteltu viestintä
- **Rauhallisena pysyminen ja johdonmukaisuus**
 - Molemmat ovat tärkeitä ominaisuuksia hallita sekavia tilanteita.
- **Yhteinen tilannekuva ja yhteistyö**
 - Yhteistyö ja säännöllinen yhteydenpito muiden viranomaisten kanssa ylläpitää kokonaisvaltaista tilannekuvaa.

Johtaminen suuronnettomuus- ja häiriötilanteissa

- Johtamisen tulee olla selkeää ja keskitettyä
- Akuutissa tilanteessa on hyvä toteuttaa käskyjohtamista
 - Tarkkoja käskyjä, jotka sisältävät tehtävän toteuttamisen tavan
- Vakavissa häiriötilanteissa erityisesti johtamisen toimintarytmi kiristyy.
- Johtaminen suuronnettomuustilanteessa vaatii reaaliaikaista tilannekuvan ylläpitoa, huolellista suunnittelua ja pitkäjänteistä ennakointia
- Johtajan on hyvä ymmärtää ja tiedostaa miten hän itse reagoi stressaaviin tilanteisiin
 - Tunnista vahvuudet ja heikkoudet
 - Johtajan pitää pysyä riittävän etäällä tapahtuneesta, jotta hän voi hahmottaa kokonaistilannekuvan
 - Tilanteelle altistunut henkilö ei ole muissa organisaatioissa johtovastuussa

Johtaminen häiriö- ja suuronnettomuustilanteissa

- Koska suuronnettomuustilanteessa on mukana paljon eri toimijoita, tilanteen johtaminen muuttuu normaalitilanteista poiketen autoritääriseksi johtamiseksi
 - Tarkoitetaan esimerkiksi sellaisten työtehtävien tekemistä, joita johtaja työntekijälle osoittaa. Autoritäärisen johtamisen tarkoituksena on selkeyttää omaa toimintaa kiireisessä ja kaoottisessakin työtehtävässä
 - Kriisitilanteessa johtaminen on hyvin autoritaarista ja siihen tulee yhdistyä käskyjen jakamisen ohella hyvä tilanteen hahmottaminen
 - Autoritaarinen johtaminen soveltuu toimintojen nopeaan tarkoituksenmukaiseen käynnistämiseen ja ehkäisee hallitsematonta tehotonta toimintaa ja resurssien epätasaista käyttöä
 - Tilanteessa täytyy osata siirtyä linjaorganisaatioon, niin että joku johtaa.
 - Linjaorganisaatio ei onnistu, jos ei ymmärretä linjajohtamisen tarkoitusta tai jos ei olla totuttu ottamaan suoria työtehtäviä vastaan.
 - Jokaisen suuronnettomuudessa työskentelevän tulisi osata ja tietää oma työnkuva sekä osata noudattaa sitä.
 - Suuronnettomuudessa työskentely poikkeaa sosiaalihuollon demokraattisesta työskentelystä.

Evakuointi- ja kriisikeskuksen johtaminen

- Käytännössä suuronnettomuustilanteen psykososiaalinen tuki käynnistyy evakuointi- tai kriisikeskuksesta.
- Kriisikeskus on yleensä evakuointiin suunniteltu kokoontumispaikka, joka tulisi selvittää onnettomuuspaikan valmiussuunnitelmasta.
- Kriisikeskuksen tarkoituksena on antaa suuronnettomuuden uhreille suojaa, tietoa sekä tukea.
- Tärkeää on ihmisten rauhoittaminen, käytännön tuen tarpeiden kartoittaminen ja järjestäminen sekä neuvonta ja ohjaus esimerkiksi kriisin eri vaiheista ja tulevasta jatkoavusta

Kriisikeskuksen/evakuointi-keskuksen perustaminen

- Perustetaan poliisin tai pelastustoimen osoittamaan paikkaan
- Kriisikeskukseen tulijat rekisteröidään
- Tehdään alistuksen asteen triage ja tarjotaan akuuttia psykososiaalista tukea
- Tavoitteena on, että kaikille tehdään suunnitelma jatkosta ennen kuin poistuu evakuointi keskuksesta
- Evakuointi/kriisikeskuksessa tulee olla operatiivinen johtaja, tällä työpari sekä työntekijöitä
 - Vapaaehtoiset tukee toimintaa

Vantaan ja Keravan
hyvinvointialue

Evakuointikeskus

- **Evakuointikeskuksen** tarkoitus on koota evakuoitavat henkilöt yhteen, kerätä heidän henkilötietonsa ja tehdä jokaiselle jatkosuunnitelma. Evakuointikeskuksessa annetaan akuuttia psykososiaalista tukea.
- **Evakuointikeskuksessa järjestään tilat niin, että on erotettu:**
 - Järjestä erillinen tila johtamiselle
 - Rekisteröintipiste
 - Rauhallinen tila henkilötietojen keräämiselle ja keskusteluille sekä voimakkaammin reagoiville
 - Järjestä opastus vessoihin yms.
 - Varmista prosessin sujuvuus kulkemalla itse tila läpi asiakkaan näkökulmasta.

Rekisteröintipiste

- Evakuointikeskukseen perustetaan rekisteröintipiste, joka on sisääntulon läheisyydessä.
 - Rekisteröintipisteellä ilmoittautumislomakkeeseen otetaan vähintään henkilön nimi ja annetaan tunnistenumero, joka merkitään tarraan, rannekkeeseen tms.
 - Tilanteen mukaan, jos mahdollista rekisteröintipisteellä voi kerätä myös tarkempia henkilötietoja.
- Rekisteröintipisteitä voidaan perustaa tarvittaessa useampia esimerkiksi A, B, C. Rekisteröinnin yhteydessä rannekkeeseen ja tiedonkeruulomakkeeseen kirjataan tunniste numero joka on rekisteröintipisteen kirjain + juokseva numerointi (A1, A2, A3, B1, B2, C1, C2)
- Resursoi rekisteröintiin riittävästi henkilöstöä

ILMOITTAUTUMISLOMAKE

Tilanne

Päivämäärä

Kirjaaja

HENKILÖLUETTELO

Tunniste- numero	Nimi	Henkilötunnus ja kotikunta	Puhelinnumero	Akuutit asiat/ lisätietoja	Saapunut keskukseen (pvm ja klo)	Poistunut keskuksesta (pvm ja klo)

Vantaan ja Keravan
hyvinvointialue

Henkilötietojen kerääminen

- Asiakkaat ohjataan rekisteröinnin jälkeen toiseen tilaan, jossa kerätään tarkemmat tiedot ja täytetään tiedonkeruulomake.
- Asiakkaille tehdään tarvittaessa altistuksen luokittelu ja mahdollinen jatkosuunnitelma.
- Rauhoittelu on tärkeää henkilötietoja kerätessä
- Henkilötietojen keräämisestä muodostuu aina henkilötietorekisteri.
 - Henkilötietorekisterin ylläpitämisestä säätelee lainsäädäntö ja tämän vuoksi viranomaisten vastuulla

PSYKOSOSIAALINEN TUKI, YLEINEN HENKILÖTIETOLOMAKE

Tunnistenumero

Lomakkeen täyttäjää ☐ vapaaehtoinen ☐ viranomainen	Päivämäärä
Altistuneen nimi	Henkilötunnus
Osoite	Kotikunta
Paikka, josta tavoittaa, jos ei kotiosoite ☐ läheisen koti, missä? ☐ sairaala, mikä? ☐ muu, mikä?	
Puhelinnumero ☐ altistuneen oma puhelinnumero ☐ toisen henkilön puhelinnumero, kenen?	
Kieli ☐ suomi ☐ muu, mikä? ☐ tarvitsee tulkin ☐ pärjää englannilla	
Muut läheiset, joita tilanne koskee <i>Kirjaa läheisen altistumisen tapa ja yhteystiedot.</i>	
Haluaako kriisiapua ☐ kyllä ☐ ei ☐ epävarma, jää miettimään asiaa Sovittu että asiasta kysytään uudelleen, milloin?	

HENKILÖTIETOLOMAKE	
PSYKOSOSIAALISEN TUEN	Tunnistenumero
TRIAGE	

Lomakkeen täyttäjän nimi ☐ vapaaehtoinen ☐ viranomainen	Päivämäärä	Kello
Altistuneen nimi		Henkilötunnus
Puhelinnumero ☐ altistuneen oma puhelinnumero ☐ toisen henkilön puhelinnumero, kenen?	Osoite ja kotikunta	Asun yksin ☐ Perheen kanssa ☐ Muu, mikä ☐
Mukana olleet perheenjäsenet/ muut mukana olleet henkilöt		
Ala-ikäisen lapsen asia selvitettävä ☐		
Paikka, josta tavoittaa, jos ei kotiosoite ☐ läheisen koti, missä? ☐ sairaala, mikä? ☐ muu, mikä?		
Kieli ☐ suomi ☐ muu, mikä? ☐ tarvitsee tulkin		

☐ **Äärimmäinen altistus** (itse hengenvaarassa/näki toisen ihmisen loukkaantuvan / menehtyvän /menetti läheisen / toiminut vastuuhenkilönä suhteessa muihin onnettomuudessa olleisiin)

☐ **Vakava altistus** (oli itse lähellä hengenvaaraa / näki toisen tulevan uhatuksi / menetti ystävän/ystäviä)

☐ **Huomattava altistus** (joutui pakenemaan, ettei joutunut hengenvaaraan/joutui piileskelemään /näki menehtyneen tai pahoin vammautuneen / menetti tutun)

☐ **Kohtalainen altistus** (oli paikan päällä, ei suoraan todistanut tapahtumia, evakuoitui omatoimisesti tai ohjeistettuna, ei ollut kontaktissa tekijään, ei menettänyt itselleen merkittävää henkilöä)

☐ **Vähäinen tai lievä altistus** (liittyy tapahtumapaikkaan tai paikalla olleisiin/ ei menettänyt itselleen merkittävää henkilöä)

Kriisityö

Vastuutaho / vastuuhenkilöt _____

Soitto **pvm** _____

Tapaaminen **pvm** _____

Muu toimenpide / erityiset huomiot / erityiset reaktiot:

Jatkosuunnitelma:

Kriisissä olevan henkilön kohtaaminen

- Vahvista tunnetta fyysisestä ja psyykkisestä huolenpidosta ja turvallisuudesta
- Tiedota, anna faktatieto
- Läsnäolo
- Rauhoittaminen
 - Peilisolut
- Huolehdi perustarpeista
- Kiireellisen sosiaalityön tarpeen arviointi
- Anna psykoedukaatiota, ohjeet ja neuvot kirjallisina
- -> Akuuttivaiheessa ei ole hyvä aloittaa varsinaista käsittelyä

Tiedottaminen ja media

- Tiedota keskuksessa evakuoituille ja henkilöstölle riittävän usein mitä evakuointikeskuksessa tapahtuu ja mikä on jatkosuunnitelma.
- Muista kertoa milloin tiedotetaan seuraavan kerran. Nimeä tähän tarvittaessa henkilö vastamaamaan tiedottamisesta.
- Huolehdi ettei evakuointikeskukseen pääse median edustajia
- Huolehdi että tilassa on ohjeistus, ettei arkaluontoista materiaalia kuvata ja jaeta somessa

Karttaharjoitus

mtv UUTiset SPORT VIIHDE LIFESTYLE +

MTV Uus

UUTiset 11:05
Lentoturma USA:ssa
käveli onnettomuu-
jalo

UUTiset 10:56
Tänään luvassa tal-
myrsky

SPORT 10:55
Rondolla tehokas p
- "Ertynen päivä"

VIIHDE 10:51
Madonna suuttui
vastasi vihaajille

SPORT 10:38
Ilves-konkari nousi
rinnalle

UUTiset 10:36
Nordean palvelut b

UUTiset 10:26
Frittäin vaarallinen

**Tänään luvassa talven
toistaiseksi kovin myrsky**

KOTIMAA | 10:56

Talvimyrsky katkoi sähköjä laajalti

KOTIMAA | 09:29

Alkutilanne

- Koko lapin alueelle on annettu laaja talvimyrsky varoitus.
 - On tiedossa että myrsky tulee olemaan erittäin laaja ja voimakas. Myrsky tulee todennäköisesti katkaisemaan alueelta sähköjä ja tieyhteyksiä. Sääolosuhteet ovat haastavat ja ulkona on paljon lunta ja pakkasta.
 - Tämän vuoksi alueita tullaan evakuoimaan
- Alueella on paljon omakotitaloja, lisäksi yksi vanhainkoti, kehitysvammalaitos sekä sijaishuollon yksikkö ja hotelli

Saatte käskyn perustaa Saariselälle evakuointikeskuksen

- Kuka johtaa evakuointikeskusta?
- Ketä hälytetään työskentelemään evakuointi keskukseen?
 - Miten hälytykset tehdään?
- Millä aikataululla evakuointikeskus käynnistyy?

Keskustelu 5 min

Evakuointikeskuksen perustaminen

- Mitä toimintoja evakuointikeskuksesta tulee olla?
- Mitä tarvikkeita ja välineitä tulee evakuointikeskuksessa olla?
 - Mistä nämä saadaan?
- Kuka vastaa mistäkin toiminnosta?
 - Minkälainen työnjako?

Keskustelu 10 min

Tiedottaminen

- Evakuointikeskukseen alkaa saapumaan evakuoitavia henkilöitä. Tällä hetkellä keskuksessa on vajaa sata ihmistä. Miten enemmän ihmisiä saapuu, sitä levottomampaa keskuksessa on
 - Somessa on epämääräistä tietoa myrskyn tuhoista ja mahdollisista uhreista
- Miten rauhoitatte tilannetta evakuointikeskuksessa?
- Miten tiedotatte evakuointikeskuksessa olevia henkilöitä?
 - Kuka tiedottaa?
 - Mitä tiedottaa?

Keskustelu 5 min

Evakuointikeskuksen toiminnan ylläpitäminen

- Myrskyn on arvoitu kestävän kaksi vuorokautta. Ensimmäisen vuorokauden jälkeen on tiedossa että liikenteessä on kuollut 4 henkilöä alueella ja 7 ihmistä on kateissa. Näiden henkilöiden omaiset ovat evakuointikeskuksessa
- Miten ylläpidätte toimintaa?
- Miten henkilökunta riittää?
- Miten kokoatte tilannekuvaa? Kenelle välitätte tilannekuvaa?
- Miten toimintaa dokumentoidaan?

Keskustelu 10 min

Toiminnan purkaminen ja palautuminen normaaliin

- Myrsky on päättynyt ja ihmiset pääsevät palaamaan kotiin. Joitain myrskytuhoja on tullut. 5 talon päälle on kaatunut puita ja mahdollisuutta kotiin palaamiseen ei toistaiseksi ole. Henkilöitä kenen omainen/ läheinen on kuollut tai vakavasti loukkaannut on 18 henkilöä (5 eri perhekuntaa)
- Kenen vastuulla on järjestää henkilöiden psykososiaalisen tuen jatkot?
- Miten ja milloin henkilökunnan purut järjestetään? Kenen vastuulla järjestäminen on?

Keskustelu 5 min

Harjoitus on
päättynyt

